

Is Trump nou echt een fascist?

Posted on 2 november 2024 by Rik Smits

We leven in tijden van grote woorden en harde, giftige uitspraken. Tijden waarin menigeen pardoes van het bedrijven van terreur beticht kan worden, zoals wiskundige Jan van de Beek overkwam bij monde van de Tilburgse sociale wetenschapper Hans Siebers, terwijl ik hem toch niet anders ken dan als een beminnelijk mens en toegewijd onderzoeker. Siebers noemde Van de Beek nog net geen fascist, maar deed zijn merkwaardige terreurbeschuldiging wel in het licht van een 'golf van fascisme die ons land overspoelt'. Daarmee bevindt hij zich in gezelschap van onder andere prominent PVV'er Willem Bakker die op X gewaagt van 'het EU-fascistoïde Brussel' en van Poetins ongure desinformatietrollen, die sinds diens invasie in Oekraïne niet aflaten om Volodymyr Zelenski en met hem meteen maar alle Oekraïners (en inmiddels ook de complete EU en NAVO) uit te maken voor fascisten en nazi's, kortom: het ultieme kwaad.

Ook Donald Trump kreeg al meermalen het rechtstreekse verwijt fascist te zijn, onder meer van zijn voormalige chef-staf John Kelly, wat tegenstreefster Kamala Harris in een interview beaamde. Prompt reageerde een getergde Trump op 28 oktober op een campagnebijeenkomst in Georgia met 'She's a fascist, OK? She's a fascist'.

Knokploegen

Maar wat willen al die lui daar nu eigenlijk mee zeggen? Gezien de verschrikkelijke ervaringen met het fascisme in de vorige eeuw, mag je toch verwachten dat zo'n afgrondelijke beschuldiging niet lichtvaardig gebruikt wordt. Dat lijkt evenwel niet het geval. Alle reden dus om eens goed te kijken wat fascisme eigenlijk inhoudt, waarom het zo verwerpelijk, danwel gevaarlijk is, en wie er *in this day and age* inderdaad een fascist mag heten.

Het twintigste-eeuwse fascisme kreeg voor het eerst vorm in de armoe en de wetteloze wanorde die onmiddellijk na het eind van de Eerste Wereldoorlog in Italië heersten. Vier maanden na de wapenstilstand van 11 november 1918 richtte de opkomende politicus Benito Mussolini in Milaan de Fasci di Combatimento op, de 'strijdgroepen'. Dat waren feitelijk knokploegen, gevormd door voornamelijk verbitterde, zich tekort gedaan voelende veteranen, die desnoods met harde hand moesten zorgen voor herstel van orde en gezag in het land, discipline moesten afdwingen en de communisten de pas moesten afsnijden.

Hier zien we meteen wat de kern van het fascisme is: een van militarisme doordrenkte, autoritaire politieke beweging met orde, discipline en gehoorzaamheid aan de boven je gestelden als kernwaarden, met als doel om binnen de alomvattende hiërarchie die zo ontstaat de verrotte maatschappij te vervangen door een revolutionaire heilstaat.

Hoe dat moet, weet alleen de charismatische Leider aan de absolute top, die daarbij wordt geholpen door de partijelite vlak onder hem. Iedere burger heeft op die manier zijn eigen, nauw omschreven plekje in de sociale piramide. Dat is de diepere achtergrond van de beruchte tekst *jedem das seine* op de toegangspoort van concentratiekamp Buchenwald: Zelfs de gevangenen hadden hun eigen verdomhoekje, dat hun mishandeling rechtvaardigde.

Permanent paranoïde

Zo'n strakke, alomvattende ideologie is automatisch totalitair. Ze bepaalt en regelt ieders positie en hele leven, tot achter de voordeur en in de slaapkamer toe. Het fascisme moet niets hebben van het in Europa gangbare verlichtingsdenken, met zijn nadruk op het individu en zijn rechten, plichten en verantwoordelijkheden.

Rechten heb je alleen ten opzichte van degenen die lager op de ladder staan, plichten alleen ten aanzien van je superieuren.

Verantwoordelijkheid is enkel iets om mensen op af te rekenen, willekeur regeert, en het recht van de sterkste. Een fascistische samenleving is er een van likken naar boven en trappen naar beneden. Van halsstarrig op je strepen staan als het kan en anderen een loer draaien als je daarvan beter wordt. Dat maakt elke fascistische beweging permanent paranoïde, verraad ligt altijd op de loer.

Radertjes

Er bestaan in een fascistische maatschappij ook helemaal geen individuen, alleen radertjes in een alomvattend organisme, het volk. Voor mensen die buiten de boot vallen of zich daar plaatsen, is geen ruimte, net zo min als voor concurrerende ideologieën en hun aanhangers. Dat zijn per definitie gevaarlijke volksvijanden. Maar ze zijn, of ze nu van binnenuit opereren of een van buiten komende dreiging vormen, wel nuttig en nodig om de discipline te handhaven en de neuzen dezelfde kant op te houden. En mochten ze er niet zijn, dan worden ze eenvoudig verzonnen.

De fascist speelt altijd op de man. Wat telt is niet wat iemand doet of kiest, maar wat je achtergrond is en je status in het collectief – dingen waar je zelf niets aan kunt doen. Dat geldt ook voor het volk als geheel. Dat volk is in de fascistische optiek een mystiek lichaam met een eigen, in de Leider belichaamde wil, waarvan de eerbiedwaardige of superieure status ten opzichte van andere volkeren geschraagd wordt door een of andere herkomstmythe.

Fascistisch Italië beriep zich op de Romeinen, Duitsland zocht het in een veronderstelde band tussen *Blut und Boden*, waarbij die bodem ook die van Oekraïne betrof, het veronderstelde land van herkomst van de oer-Germanen, de Ariërs. Dat was mede waarom de nazi's zo hardnekkig *Lebensraum im Osten* wilden zoeken. Dat oosten kwam hun eenvoudig toe.

Honger naar aandacht

Een paranoïde, op semimilitaire leest geschoeide en grondig gelijkgeschakelde maatschappij onder een Leider met een heilsopdracht is even levensgevaarlijk als

rampzalig gebleken. Helaas is daar weinig van geleerd, want echt heel goed ziet het er op dit vlak momenteel niet uit. Noord-Korea is een klip en klaar voorbeeld van een fascistische staat in onze tijd. Maar China, waar Xi zich positioneert als de onaantastbare grote Leider is een randgeval met steeds meer totalitaire trekken. Ook Rusland lijkt onder Poetin aardig op weg, net als tot op zekere hoogte Venezuela.

Maar Trump? Dat '[loathsome piece of shit and his cult of MAGA fascists]' kan weliswaar een ramp voor Amerika en Europa betekenen, maar de ambitie om zich als fascistische Leider te profileren, heeft hij niet. Al was het maar uit luiheid. Trump wordt slechts voortgejaagd door een onverzadigbare honger naar aandacht. Hij wil gloriëren, stunten, toegejuicht worden en dan lekker een potje gaan golven. Zelfs zijn ideologie, MAGA, oogt eerder nostalgisch reactionair dan revolutionair.

Rik Smits *is taalkundige en wetenschapsjournalist.*

Wynia's Week verschijnt nu drie keer per week! De groei en bloei van Wynia's Week is te danken aan de donateurs. **Doet u al mee? Doneren kan op verschillende manieren. Kijk *HIER*. Hartelijk dank!**